

0-1b

Banarene baka Sekororo Matho.

Tše ke ditaba tše mokhalabje Mathuhu Mothsano, leina go tumile la naphôô. Morato ke Mangana. Khoesi ya rena e bile Mantsopi, Mantsoopi e be ele morwa Thokohoro. Madika re be ra bolla Phokene, re bolotšitšwe ke Kholane. Kholane e be e le monna yo mose bjalo. Kholane o be agile mothe wa gagwe Phokene. Bogšera re bolotha ga Nkwana, re bolotšitšwe ke Makatane. Makatane o be a agile ga Nkwana. Makatane o apagwe ke Nkwana wa pele.

Makatane o be a bitšwa gore ke Makatane wa leopene. Naphôô kapa Mathuhu, o bolela ka thethogo thewe a kilia go hwetšana Leburu leina la gagwe e be a bitšwa gore ke Mathebela, kapa Bulere. Bulere o be a bôna mafela a gagwe a fela, ka tšatši le lengwe, a botša monna yo mongšé a e kwa ga Mpudu. Bulere a botša monna yowe gore batho ba eya go ja 'matene' o ile a nemela theolo, a bôna mahodu ba fitha more tšhemone. Mahodu e be e le (šellô) Thellô, Marekollé, le Mašifé, monna ga a bôna mahodu, o ile a ba rakisa a tšwara Mašifé ka lebelo. Thellô le Marekollé bôna baile ba siya monna yowe a bego a butšitšwe gore a lete more tšhemone. Mašifé, ga a tšwara, o ile a isa more mothene wa Bulere a tšwara maoto ka katane.

Ge a themilwe more thorane wa mowe ga e, ketane le thapô dilwe tša go gelwa godimo, mahubu a Mašife a pathama fathe, maoto a l-ba godimo. Mašife o ile a thogelwa gôna more matharene. Bulere a ya a uba ka nthone ya gagwe, a lithitše Mašife a khona a mile fathe ka mahubu a mmele wa gagwe. Bulere o re: yéna motho a fo bolaya a sena Mathebela kapa Bulere, o be a ile a thoga Mpudutši, o be a ile a thoga ka bo yéna. O ile a thena polasene ya lekhova leina ke Morwa-Matšioye a the a dula gôna. Ge a le more nagana ya Makhutšwi, mowe ba re go ke (Tout). Thoulo, o be a lema masemo. Mahodu a be a tšwara ka go bona tšhemone e fela ka go utswa. Monna wa go tšwara lehodu, o ile a pháatha Mašife thogo ka lepara.

ser 877

Mašife o ile a wa fathe ge a tho tšwarwa ke moliti wa tšhemo ya Bulere. Maphōō kapa Mathuhu, ge a boya merekone wa lona lekhowa lewe Bulere e le ka nakō ya matena, a kwa batho ba ere: "Bulere, e lawere lehodu ka tšhemone." Ge Mathuhu a bōna lehodu, a hwetša ele ngwana wa gagwe ka thetswalo, Mathuhu a inamisa matho ya gagwe fathe, ge a bōna ka mokhwa owe e bego a themilwe wa ona. Bulere a butšisa Mathuhu gore ke ngwana wa mane? Mathuhu a re: ke ngwana waka. Mathuhu o ile a rapela ka pelo bothoko mathone a leburu lewe Bulere, kapa Mathebela, leburu la butšisa mokhalabje Mathuhu ka gore: Papagwē le mmagwē o ya batheba. Mokhalabje Maphōō, kapa Mathuhu, a re: Ke ya ba theba mpa o mošepolle a bō ya fa fathe ga nyana. Leburu lare, wa bōna, bašimanyana ba ba fetša dilō tša rena mo masenone. Mathuhu are: O ya kwela kere: a eke o mo šepise a fithe fathe motho o kwa bothoko. Mašife o be a fedile le moya ge a lla, go lla ga gagwē ga go aka gwa mohola thelō, ka ge maburu ba ile ba ya go ja dijo tša bōna mowe nthone, e thogelwa a le bjalo. Bulere, o ile are: go Mathugu, E ya ke tha mo šepisa, ka gore o re o ya mo theba, Mašife o ile a šepiswa mowe a go bōna dikhwele tša gagwe di fithile father. Ka lōna lebaka lewe Letwatwa yōna e bego mmagwē Mašife, o be thena mathene wa Bulere, Letwatwa o be a thabelwa mokhosi, a le gae.

Mowe a go ya a thena mothene wa Bulere a the ya khone thelo.

Letwatwa ge a thena mothene wa Bulere, o ile a rapela mokhalabje Mathuhu gore Bulere a mo fe ngwana wa gagwe a thoge le yena. Bulere o ile a butšisa Letwatwa gore o ne khomo. Letwatwa a wa fatheka matolo a bolela gore eš, khomo e bōna ka gae. Mophe ngwana ke thoge le yena.

Mašifē o ilwe a butšiswa maina a bašimanyana bawe e bego a na le bōna ba go tšhaba ba siya moliti wa tšhemo, Mašifē o ile a apa gore ke Marekollē, le (šello) Thellō. Bulere o ile a botša mokhalabje Mathuhu are: "Wa bōnaš botša mokhekolo yo Letwatwa ka motswana ke mo nyaka le bawe ba tšhabilego. Wena Mathuhu o the le batswadi ba bōna ka motswana. Mathuhu ge a thile gae, o ile a thepela le mowe methene ya bana bawe ba go tšhaba.

8 Ge go thele batswadi ba Marekolle, le Thelló, baile ba thena
 mothene wa Bulere. Metswalle ya bana le nóna ba ile ba phalla
 mokhosi wa bana bawe ba bóna. Bulere o ile are: "Maśifé, Marekolle
 le Thelló ke ba nyaka ba patela khomo, khomo. Batswadi ba bana
 baile ba gakanega, taba e bile le mogóga ka go thoka dikhomo téa
 go lefa. Taba ebile ya tha khorone ga Thekhalabjana, Thekhalabjana
 o ile a thola molato wa Bulere ka gore baśimanyana a ba teive,
 molaó we rena ge baśimanyana ba utswitše re a tiya, Bulere o ile
 a go go biša molato ka go nyaka khomo téa tharo. Khoro ya
 Thekhalabjana ile yare, ge wena o the ya kwane le molaó we rena
 9 ntsaka. Bulere o be a kwana le gore baśimanyana ba lefe ka di-
 khomo téewe e bego a beile ge a the mothene wa gagwé. Bulere
 o be a bóna taba e the yo šome, a thogela taba ya Mahudu. Baśi-
 manyana e be ba utswa mafela a Bulere ba a beše mowe lefokene
 bathe ka gae bathena le óna. Bulere o be a lema pele ga khwedi
 yewe dithare dithogago ka yóna. Bulere o be a gaša le Merepa,
 Matapola le Dihwete téewe bobego ba di épa ka nakó ya Letena.

10 Baśimanyana ba be ba ile ba bóna gore go ne thebaka the the-
 bothe ka nakó ya matena. Maśifé, e be e le mośimanyana wa go
 thebe le lebeló. Thelló e be e le mośimanyana wa lebeló go feta
 Marekolle. Baśimanyana bawe, e be ba thena tšhemone téa Maburu
 ba bonwa ka mathó, e le gore, ba thepile lebeló. Ka metha ge ba
 e ya go utswa, Maśifé o be a sala a diya molla owe o thelogo beša
 mafela Maśifé, o be a bonwa e le thethaela, ge a dutši, le thaka
 téa gagwé. Maśifé o be a ethwa a lliswa ke baśimanyana le bene-
 nyana ge bale phulone, Maśifé o be a bonwa a e ne malaka mathóne
 a gagwe, le ge e le gore ga mothegare. Mośife e be e le mokhomana
 waga mathó.

Therapa tha bobedi. Mathuhu.

11 Mathuhu o kile a hwetšana lekhova lewe ba rešo ke Mathapene,
 a tawere Ntšhabadi. Morwa Mathapene o be a bóna Ntšhabadi tšhemone
 ya papagwé Mathapene. Ntšhabadi ge a bóna lekhova le tha go yéna,
 o be a tšhabe, Ntšhabadi o be a rōba mafela a yowe Mathapene.
 Morwa Mathapene o ile a rakiea Ntšhabadi, ge a ya pele, Ntšhabadi

o ile a wa fathe, lekhowa lewe morwa Mathapene a tawara Ntšhabadi, Mathapene le morwa wa gagwé ba ile ba théma Ntšhabadi ka ketane, Mathapene le morwa wa gagwé, ba ile ba goela ketane go-dimo. Mokhababje Mathuhu a fitha mowe mothene wa Mathapene a hwetšana Ntšhabadi a themilwe maoto, thogo ya gagwé ile fathe, ge Mathuhu a thene, o ile a thibiswa gore e kaba ngwana yo o ya mo theba? Mathuhu a rè ye, ke ya mo theba, Mathuhu o ile a rapela Mathapene a re: Mo sipisene aupyé a boya fathe, Mathapene o ile a botšá mokhalabje Mathuhu a re: o ya bōna, motho yo a feditšé mabélé a rena ka masebone mokhalabje a wa fathe ka go phuphuta, gore ke ya le kwa, fela motho o tho hwa, Mathapene a re: ga gōna taba ge a ka hwa, go bane ba utswa mafela a rena, Mathuhu o ile a rapelana Mathapene gore, molokolene ke theba batšwadi ba gagwé. Mathapene o ile a mo šepisa, Mathapene a re: go Mathuhu, thepela o the le batšwadi ba Ntšhabadi. Mathuhu o ile a tha gae, e thale ka motswana, a thena mothene wa Mathapene le batšwadi ba gagwé, ge ba thene, ba ile ba botšá batšwadigore ngwana wa lena re mo tswere ka tšhemone o utswa mafela, Mathapene o ile a rè go batšwadi, le le khoro ya go mo leféla? Batšwadi ba ile bare: rena le yōna khomo. Batho ba Lorraine e be barapane ka bontší bja bōna, ge ba ya mowe mothene wa Mathapene, Ntšhabadi e be e le mothogolo wa L. Lepono. Taba e e ile ya thena khorone ya Thekhababjana, banna ba khoro ba ile ba botšá Mathapene gore rena mošimanyana ge a utswitšé o ya pathama a tiwe, Mathapene o ile a gana gore Ntšhabadi a tiwe.

Mathapene are: Nna, ke tho boyelwa ke ene? Banna ba ile ba rapela Mathapene gore Ntšhabadi a tiwe, Mathapene o ile a gana a rè batšwadi ba gagwe a ba lefe. Raba e ile ya bilabila, go fithela Ntšhabadi a the ya lifiswi, batšwadi ba ngwana, ba ile ba thōma go thoya Mathuhu ka gore, ke yena a butšetšego Mathapene. Mathuhu o ba motho yo a thoyago ke batho ba Makhutšvi, ditaba ge di thatafile, Mathuhu o ile a re: Lena banna ba gešú, ka gore lere ke nna ke tšwarisetšego Ntšhabadi, go lukile le thoya le nna thoropone, banna ge ba kwele gore Mathuhu o re le thoya le yena thoropone,

15

baile ba rapela Mathuhu gore aowa, ngwana wa rena ke lehodu,
 Mathuhu o ile a botša maburu gore nna ke thene tabene, banna ba
 gesu ba Makhutšwi bare ke nna ke tawarisago bana ba bōna. Maburu
 baile ba botša mokhalabje Mathuhu gore, ge o ka bōna ba go thokisa, o the o re
 botše. Banna ba Makhutšwi, baile ba tšoga ba thogela Mathuhu. Mathuhu e be e
 le mokhomana wa kgoro ya "Banarene" feela ba ile ba rata go thoyana le yena.
 Taba ya fetšwa ke Thekhalabjana, a re: Lena banna ba gesu, bana ba rena ba
 tswenya Maburu. Ntšhabadi e be e le mošimanyana wa go phela go utswa. Ka lona
 tsatsi lewe o ile a thogela go utswa dile tša Maburu. Thaka tša gagwe le bōna
 ba ile ba tšhaba go thwa ba tha utswa dilo tša Maburu. Ntšhabadi, o b
 tene lebelo, fela o be a tsepila go khukhuna ge a ya go utswa.
 Ntšhabadi methene yeno, o agile mothe wa gagwe Lorraine.

16

Therapa tha boraro.

Mathuhu le Madukuluge.

Mathuhu le Madukuluge ba kile ba ronwa ke khoši Thekwalabjana
 metheneya ge a tha busa, letšatsi le be le ile la fisa kudu. Mo-
 khalabje Thekhalabjana o be a kwele gore ka thoko tša ga Mothabe,
 go kwala gore phosho, batho ba gōna, bawe bantšitšego dimapa go be
 go kwala gore, motho yo mongwe o gōna o thwethe ngwana ka phagone
 ya mothumi nokene ya Mounwana. Mathuhu le Madukuluge, e be ba
 filwe Mphoka, gore baye more nagene yewe go kwalago phosho. Ba be
 ba thena mothene wa monna yowe Thekwalapene, gore baye go foka gōna
 ka ge komello e le e kholo, Mathuhu le Madukulu e ba be ba thena le
 mothene wa Maleria, yena Maleria, a re bontša metholo. A ntša
 masole a we a be o a tiya thekopo the makhwa, e be e le ka lebaka
 lewe Maleria, a tha ko thoma mošomo wa Maleria, ba rongwa bōna
 ba ile ba nyaka mowe e kego go kwala gore ngwana o beilwe gōna,
 fela ba the hwetše mowe ngwana a beilwego gōna. Mathuhu le yōve
 mokhalabje Madukuluge, ba ile ba thoma gore ba foke mphoka gōna
 mowe nokene ya Mounwana, re ile ra thena le mothene wa mokhalabje
 thehepo, yena o be a gana a re: A ke thebe gore ngwana o beilwego
 Mothumini, bakhalabje bawe ba ba beal, ba ile bare, wena Thehepo,
 re fe motho wa gago re thebele le yena, yena are: Banna ba Makhutšwi,

17

18

taba yéwe nka se e khóne, khosi o be go rene? Bóna bare, re
 kwele gore batho ba gago ba ntáitáe mpa, ngwana o beilwe ka tene
 ga phagó ya mothuni, Thethepo o ile a ba fa motho wa gagwé ba
 thepela ba tiya mphoka, ge ba buile gae, ba ile ba thalosa ka
 mowe ba tillego mphoka ga góna, fela ngwana ga ra móna Thekhala-
 bjana o ile a leboga ka mowe ba go thepela ka góna ba tšama ba
 tiya mphoka. Matšatšé a the ma kae, pula ile ya thóma gore e ne.
 Mathuhu Motshana, le yówe Madukuluge Madike, e be ele bóna ba
 tšepe, i ba kgoro ya ba Makhutšwi. Mathene ywe go be go thane
 thereso ya banna ba go lebelela tšinyegó ya lefathe. Banna bawe
 ba ilwe ba lebošwa ka pula ewe ya góna, batho ba ile ba tšwara
 mabele a mantšé. Khosi o be a khana le tšewe ba kgomana ba gagwé
 ba motšago thona, dilo e be diphitšega ka go kwa ka mowe batho
 ba lla go ka góna. Mathuhu le Madukuluge, e be e le ba kgalabjé
 ba go tiya.

19

Tšé ke di laba tšá mokhalabjé Nkadiyana, moroto ke Maasa,
 Nkadiyana o be a fapana le Kapolelo. Nkadiyana o be a bóna
 mošimanyana leina ke Johannes. Dikhomo di be dile mabéléne a
 Malobane. Dikhono dile tšá ntšwa ke Johannes, ge a digapa, a
 bóna mokhekolo Poulo. Nkadiyana a bolela le mošimanyana yowe
 Johannes, are: Dikhomo ke tšá mane? Johannes are: dikhomo ke tšá
 Kapolelo. Nkadiyana a a gapa dikhomo, tšilene, a bóna khomo e
 ngwé e remilwe mokolone ka thelepe, Nkadiyana a gomela dikhomo,
 dikhomo tšá fitha mowe gae ga Kapolelo. Kapolelo a kwa gore,
 dikhomo di be di gapa ke Nkadiyana. Kapolelo a rōma thebaka ga
 Nkadiyana, gore o remile khomo ka thelepe. Nkadiyana a re: Yena
 o gapile dikhomo, fela khomo o e bone gore e be e remilwe, taba
 ya ba góna go Nkadiyana. Nkadiyana a gana gore khomo ga e ya
 réma ke/yéna.

20

Pitšé e be e bitšitšéwe more thekolone tha Moshate, e be
 ya morekó wa go nyaka bóna gore bathe thekolone, banna ge ba
 kwele morerone wa thekolo, banna ba dula fathe ga morithi wa

mola. Kapolelo a begela banna gore: Nkadiyana o remile khomo ya ka Maloba, Banna ba butéisa Nkadiyana, gore ge o be o gaba dikhomo o be a twere e ne? Nkadiyana are: Nna ke be ke twere thelepe, banna ba palakana ba tse ile ore ka nnete khomo ya Kapolelo e rémilwé ke mokhalabjé yowe Nkadiyana Kapolelo ge a ile ka gae, a roma thebaka thethengwé, Nkadiyana a ya a gana a re, kgomogae ya réma ke yena. Kapolelo a fetetsa molato kgorone ga L. Lebona, gore Nkadiyana o rémile khomo ya ka thelepe. Banna e be ba thethe mowe khorone ya L. Lebono, go kwa ka fao ba fapanego.

21 Banna ba ile ba phopholetsa molato, molato wa thoka bathatse. Taba yaya palela, Kapolelo a isa molato khorone ya kgosi Matshengwane, taba e ile ya dulela ke banna ba dilete. Banna ba khoro ya Matshengwane, ba ile ba gafela banna ba dilete gore bona ba bone yowe e ke go o ne hōfō. Monna o be a le gōna, ba re ke Romane, yena are: go kōrō, kgane Kapolelo o kile a nyalana mofadi le yōwe Kapolelo? Khōrō yare aowa, Romane a re: Kapolelo o bakane le yōwe Nkadiyana? Banna ba re a re thebe. Taba e filwe lena banna ba dilete gore le e senke. Romane a re: Banna ba Makhutéwe, nna ke re, motho ga a gōna le motho ka othi, yo a ka rémago khomo tshemone ya mongwé, banna ba re: moo.... Romane o bolethe. Taba ya boyela go banna ba baathudi, bana bare ka mowe Romane a bonego, le rena re re ga go e su gwa ka go eba bjalo.

22 Taba ya iswa thelepe, thelepe the réma ka gore, Romane o bolethe nnete ya taba, a rethe, le re gore monna ge a bona dikhomo dile abéléne a fete? Taba ya tsvara Kapolelo. Molato wa wela yōwe Kapolelo. Thelepe tha fetisa. Molato ka gore: Ke tsele, Kapolelo a thoga a lla ka gore banna ba khoro ga ba athola molato waka ka tswanelo. Taba yaba dika mathaa. Ba gabo monna yōwe Kapolelo, ba ile ba thoga mowe khorone ba letsa mantha.

Yaba kemoka molato ke thelopele motho, banna ba ile ba thoga a horone ya kgosi Matshengwane, ba fofora diatha, yaba ba kemoka ba palakana go ya magae.

23

Tše ke ditaba tša banenyana ba "Banarene" ba bolela ka mefuta-futa ya ditšie tšewe ba digolago mowe nage ne ya "Banarene". Ba šeba ka tšona ka magae a bōna, maina a bōna sea; Ke Magoto, Dinoketšo, Rosina, Mpyafé, Emele, Ledimo, Francina, Paulena le Sophia. Ebe e le thaka e thi. Mafuta ya ditšie see: Thepotoko thephara-mothaka, mamorolane, thaselele, mothothopudi, mmampatabuswane, tšie-roduba, thetotox, mmalepodisi, tšiebathoka, tšie-pšré, manayane, mmanku, nalefe, marubini, thephu a-mathabana, leburu, thepharare, mankunya, makalathou, mamathifyane, tšie-malobe, mabale, mamatalane, tšie-mothaka, mokhošo, malethokwane, madulane, le mamoleši.

24

Banenyana o hwetša ba bulušana le khviti ya mowe Malobe ba dipata ka Mathare, be ditšela ka ditsibini tša bōna. Thepotoko ba the hwetšana mowe khwetini, ge e le nako ya lethebula e le gore, there maata a thona, o thakwa ba e re: Thepotoko theparanmothatka, ge ba the tšoitše, ba the rakisa go fithela ba the tswara. Mamorolane, le yōna banenyana ba e rata Kudu. E hwetswana e le thetholo le thase, e le gore ba kwa dikudumela ge ba e rakisa le mowe molalane, mefutu-futa yewe ya ditšie, ba re e phalwa ke tšie yewe ba re go ke Thaswelele.

25

Thaswelele yōna e fofa go feta tšewe tše dinwé, le ka bothale bja yōna, banenyana ba kwa letsolo gore ba bone yowe e kego o ba phala ka lebelō, ka metho ba hwetšwa gore ba phalwa ke mpyafé. Mpyafé o ba sia le ka lebelō ge ba dišola. Mpyafé o ba phala le ka go lalla ge ba pata ditšie, Mpyafé o tswana le yōwe ba re go e Ledimo, Ledimo o theba legore ge tšie e o tamile, a e nyake fawe e th-nego gōna. Ka tšatši le lenwé, Ledimo o kile a re ge a gola, a gola le mmapeulane, banenyana ge ba dutši fathe, ba bōna Mmapeulane o le ka tripine ya Ledimo ba re go yōna: We Ledimo, keene o pata le Mmapeulane, ka nete

ba huetša gore o patile le yōna Mmapeulane. Banenyana ba thōna go mo thega. Ledimo o ile a kwata, a ba a iwa le yowe barego ke Mpyafé. Banenyana ba ile ba bōna yowe Ledimo phōsō. Ntwa ya bōna e bile ya thenelwa ke batswadi ba bōna, ka go rialo ntwā ya fitha ka gae, bare: Ledimo o be a patile le Mmapeulane gwa bōnala gore batswadi ba bōna bare, le be la e bōna nyane? Gwa kwala gore Mmapeulane o bone ke Mpyafé ditaba di ile tša tswara Mpyafé, gore o bone byane? Mpyafe a sita gore o bone nyane, ya ba bošāēdi.

26

Tše ke ditaba tša mokhalabjē Nkašela. Nkašela o be e bereka lekhowa leina la gagwe, e be ba e re ke Šeré. Šeré yēna o be a agile mothe wa gagwé mowe ba re go ke Thotameludi. Nkašela o be a ga ntho ya lekhowa lewe Šeré. Nkašela a gallwa chelete ya go fithela lesome la dipondo (£10). Nkašela ge a bōne tšhalete, a khopela lekhowa lewe Šeré go ya gae. Lekgowa la kwana le yōwe Nkašela gore a ise tšhalete mowe e bego a phela gōna. Nkašela o be a thene mosadi. Nkašela o be a phela le mothabo wa gagwé, o be o dutšī mowe barego ke Thedukwe. Mothabo wa Nkašela leina le gagwé ke Mamodike. Mamodike, e be e le morwedi wa Thukhu. Nkašela ge a le gare ga mothebele wa go isa tšhalete gae, a hwatšana batho mothebe ba enwa bjalwa. A réka byalwa ka mašelene a we a bego a mofile le ōna. Nkašela a fitha gae e le ka nakō ya ge dikhomo di thena mašakene. Nkašela a begela mothabo wa gagwé Mamodike. Mamodike a leboga ka mowe a begelwago ka gōna 'some la dipondo. Nkašela a ba a réka bjalwa gore a nwe le yowe Mamodike, le babo mothe.

27

Mamodike o be a e ne morwa leina la gagwe ke Thekwane kšpš Mabothwane. Mabothwane o be a tšere mosadi e le ngwana wa Nkhonane, leina ke Mabale. Nkašela a thōma go fenywa ke byala e le gore o e kwatša gore kene tšhalete, tšhalete ke lesome la dipondo. The baka the go tagwa tha kata Nkašela. Nkašela a sitwa le go e khu ulla marukhwe a gagwé. Mothabo wa gagwe Mamodike, o mo isa gore a ethele. Mabothwane morwa

28

Mamodike, a laletša mokhalabjé yówe Nkašela a utswa lesome lewe la dipondo.

29

Mabothwane e a tsere tšhalete yéwe ya Nkašela, ge go thele, Nkašela a gopola gore a ntšhe tšhalete mowe e bego a e beile góna, Nkašela a hwetšana gore dikanapa tša marukhwe a gagwé a dina theló. Nkašela a thóma go foféla godimo, batho makala gore Nkašela o longwa kene? Mamodike a butšisa yowe Nkašela gore o lóma kene? Nkašela a re: Mongwé o tsere tšha-lete yela yaka. Mamodike a thóma go tšhoga ge Nkašela a mmotša gore tšhalete e tšerwé. Batho ya ba le bilu bilu, go nyaka tšhalete ya gagwé.

Tšhalete ba ile ba e nyaka ba the e bone. Nkašela go be go kwala gore o be a ile a phula phula tšhalete mašoba-šoba ka lemau. Nkašela a thepela lebenkelene la 'Molthik', le ga 'Masokis', a béya bo thatse bya gore, ge le ka bóna tšhalete e thuthwe mašobana ke yaka, mongwe o nkutswetšitše yóna. Nkašela a beya bothatse le ka khorone ya khosi Matšhengwane, gore notho o utswitše tšhalete yaka ya lesome la dipondo, Nkašela a thalosa gore tšhalete ke phuthe mošabana ka lemau.

30

Nkašela a gomela ka gae a thepela le methe a thalosa ka mowe mongwé a thuthilego tšhalete ya gagwe ka góna, bathoba thóma go fekela ka mowe Nkašela a lla o ka óna. Mabothwane o be a ile a tšwarwa ke molato khorone ga Matšhengwane. Mabothwane a bona a e tha khorone gore a lefe molato wa gagwe. Mabothwane a tha a tšwera pondo tše pedi, e be a thile go fokotša molato wa gagwe.

Mabothwane ge a file khosi pondo tše pedi, khosi a bóna dine mašobana, khosi a romela Motetemedi gore a the le Nkašela. Nkašela a bontšwa dipondo tše pedi, a ditheba Nkašela a butšisa gore o di filwe ke mane. Khosi are : ke di filwe ke Mabothwane. Nkašela a thóma go ba le tšhépó, ore tšhalete e tšerwe ke yena Mabothwane. Ka le benkelene la 'Masokis', gwa

31

K34/116

hwetéwa pondo tée tano, fela tsa gaka a redisi core e kaba go rekgile mane ka téona. Morekisi wa lebenkele a thaba mokhosi gore téhalete yéla ya Nkaéla seena. Nkaéla a fitha mowe lebenkelene la Masokis'. Nkaéla a hwetša téhalete e le yóna, fela ya thebe le bobaki ka ge Mabothiswane a be a thepela a réka mabjalwa bathone ka yóna. Khosi Matshengwane a tšware Mabothiswane a bitša 'maisisi' a 'Lesedoropo' gore ba the go tšwara Mabothiswane. 'Maisisi' ge ba thile, ba hwetšana Mabothiswane a themilwe khorone ya khosi Matshengwane, Matshengwane a thalosa ka mowe a bonego yówe Mabothiswane a

32

thisa téhalete ya mokhalabjé Nkaéla. Khosi a botša 'Maisisi' gore, gape Mabothiswane ke lehodu la khale, khosi a téia sampoko a tiya monna yowe Mabothiswane ka thona 'Maisisi' ba thoma go makala ge ba bóna 'sampoko' the tiya yówe Mabothiswane 'Maisisi' ba botša khosi Matshengwane gore, wena mothogele, o tho re botša thereso, 'Maisisi' ba téia Mabothiswane ba mo thwela ka gore ga thipitikopo, ba thoa le yéna, ba mo theya metša 'sampoko'. Thilene Mabothiswane a botša maisisi gore téhalete ke ya o nyala khaetšedi ya gagwe, fela gwa the mohole thelo ka ge e be a fora.

33

Ka core khaetšedi ya gagwe e be a bikilwe khale. a-bothwane e be a bolela taba ye go the kwale.

Ka tšatei le lengwe, Mabothiswane o kile a hula ntho ya lekhwa lewe ba rego ke 'Fanny', a lata nama ya leselaga. A bonwa ke batho bawe e bego ba bereka le yéna, o ile a tšwarwa a lewa khelegone. Mabothiswane ke motho wa go rata go phela ka diló tša utswa, monna yowe Mabothiswane, o tile le go theka, gape ge a tha hwetša banna ba go tiya, o be a thogelwa ka bo gape lape bya gagwe, bha go theka dilone tšewe a tšwarwago ka téona. Mabothiswane, o nyaka banna ge a thene molatone wa bohodu, fela ke metha o bonwa phosane ka dilo tšewe a tšwarwago.

34

Tše, ke ditaba tša mošimane Magennde. Moroto wa gagwe ke Masóle. Ge ba bolla, khosi ya bóna e bile John. John ke

morwa wa khosi Johannea, kapa Thekhe labana, re bolathe ga Ndona yówe ba re go ke Khokane. Ra bolotho Lorraine. Magennde, o bile mošimane ye bothale ge e the lešboro. Magennde o be a phela ka ómana le banna le bakhekolo. Magennde ge a bolla, o be a rata go ya ka gae, bawe e bego a bolla le bóna, e be ba phela ka go no leta gore a the thoge go fithela ge a thile go aloga.

35 Magennde, ge ba gwéra ba gagwé bo John, ba boela go bolla, batswadi ba gagwé ba ile ba sita gore a boyele go bolla bogwera, ka go bóna mekhwa ya gagwé. Thaka téa gagwé ba ile ba bolla bo gwéra, yéna Magennde a sala e le legaola, le bjale Magennde ke legaola. Magennde, methene yéno e the legaola. Magennde mathene yéno o phela bo pheló byo bo fapanego le 'thaka téa gagwe, Magennde o diša dikhomo téa batswadi ba gagwé, fela o thwa le mašoboro. Mašoboro bawe ba thwago le yéna ke bo Mašataba, Mphedi, le ba bangwé.

36 Magennde, o thwa a botša mašoboro dikóma. Mašoboro ba thwa ba botšwa relaó ya banna. Bašimanyana ge ba thwele le yéna, b thwa bo rošwa ke legaola lewe Magennde. Ge bašimanyana ba fudisa dikhomo, o thakwa Magennde, kudu e e le nakó ya ge go bukwa Mathepe. Magennde ge a bóna Mathepe a ka, mathepe a ka. Ka go dira b'alo ga go mošmane yo a ka batamelago mothepe owe o bone go ke Magennde. Maphedi le Mašataba ge ba ile ba batamela, o thakwa a e re: Thogane mosonammago ege ge Mphedi le yowe Mašataba ba ile ba matamela mowe a bonego mathepe, ba rakišwa ke melamo. Magennde o rata gore ge a bone mothepe, a fule a e nosi, ke mowe a bonago a e kethile.

Mathepe o a fulela ka mabapene ya gagwé yéwe a e phathakhago mogethene a gagwé. Kana a ya Magennde o the hwetša e thethe maféla le Mathepe. Maféla o téla awe e bego a ngagola, ka gae, o a téla ka go utswa, maféla a ngagola o ja mothegare ge a o kwa thala. Magennde o phela ka go ja maféla

K34/116

37

a the a beewa kapa go apewa.

Bašimane bawe ba thwago le yéna, ba makala ge a eja maféla a ngagola, le góna a the a bukwa. Ke taba ya go makatša batho, gore kene Maennde yéna a tharate gore a beee maféla a gagwé. Magennde gape o phele ka go ja dijé a the a thaba. Thógó ya Magennde e bólana e ne meriri ya mathotha. Ge ba gwéra ba gagwé, bo mmóna ba mothega, féla yéna o ba tšóša ka melamo yewe e mebedi a thwago a e rwele mowe a thepelago góna. Kae le kae, o bonwa a rwele molamo ya gagawe. Ge a ile a kwata kapa a kwatiswa ke batho ba banna, o goga elomo gore a páhatho batho ka yóna. Batho ba mo tšhaba ka go rialo.

38

Magennde ge o ka bona a e re: Ke thogo páhatha ka molamo, wa the tšhabe, o the go páhatha. Maennde o tee e téa le banna ba go tiya ka boale bya gagwé. Gape dikhomo téa gagwe di kile téa thena tšhemone ya mokhokolo Mothalekhomo wa ga Thobejane, o be a léma mowe Lekau. Dikhomo ge di ija mabélé a mokhekolo yowe, Maennde yéna o ile a dula fthe, a robile maféla a mokhokolo yowe, a thóma go ja. Mothalekhomo ge a kwelela, a hwetša dikhomo di thagethe tšhemo ya gagwé, a thóma go bolela le Magennde, a thabja ke digokhothi mowe e bego a ditši góna. Mothalekhomo o ithe ge a re: Magennde o robile maféla a tšhemo yaka, a mo roganyetša, mokhokolo a rakiswa ke Maennde ka melamo ya gagwé e mebedi.

39

Mokhekolo Mothalekhomo, o ile a tšhaba, a thaba mokhosi gore batho ba mo thuse, ge batho ba phalathe mokhosi, ba ile ba hwetša dikhomo e le gore ke thagethe mowe tšhemone, mošimane yena o ile a tšwara melamo ge a bóna batho ba ntšha dikhomo mowe tšhemone, batho ba ile ba leka go bolela le Maennde. Maennde a ba roga bóna ba ile ba gapa dikhomo gore ba di ise go bontšha batšwadi bo gagwé.

Taba yéwe e ile yaba molato go batšwadi ba yówe Maennde. Magennde, o be a tšhaba papagwé féla; ga e le motho

wa thokō, o be a mo thōela ka go tšhaba go pšathwa ka melamo.

40 Tše ke ditaba tša khoai Matšhengwane, moroto ke Radikwa. Matšhengwane o belothe Lephatsi, go ba bolla, moeta-pele e bile yena khoai Matšhengwane (Jameron). Ka di 28-6-48, khoai le thetšhaba tha bakhomana, ba ile ba khetša mokhomana wa bōna J. M. Motšhana, gore yena e be moeta-pele wa mošomo wa ditena. J. M. Motšhana, o ile a fiwa banna ba 'naeneš (9) gore ba thōmome go diya ditena mowe nokanene ya Mosunana.

Banna ba go fiwa J. M. Motšhana, le bōna e be ele bakhomana, e be ele Solomon Sadi, Frans Ledimo, Rufus Molele, Amon Mathō, Jackson Mathō, July Mathō, Johannes Mathō le Meas Mothō. Banna bawe ba bakhomana ba ile ba thōma mošomo wa go kotha leraga le ditena.

41 Tšatši le khwedi e diyago 28-6-48, bakhomana ba ile ba rera ka dindona, Headmane Nakampe, Headma Rakhwale, Headmane Mongadi, Headmane Moraba, Headmane Mothabe le yōna Headkraal yōwe moeta-pele wa bōna e bego e le J. M. Motšhana, gore le bōna mandona a we ba be le la bōna letšatši la gore ba thakane le bōna bōna mowe nokanene ya Mosunana, gore ba dive ditena. Mošomo wa ditena go be go rerilwe fore ditha apantho ya 'clinic' banna baile ba kwela pele le go kotha ditena, ditena dithe ge dikothwa, Z. S. Rakhwale le khoai yōwe Matšhengwane, ba rera ka 'titšhéré' gore e be mowe thekolone.

42 Z. S. Rakhwale le khoai ge ba bōna ba the a hwetšane 'titšhéré' mowe thekolone, ba ile ba thosa J. M. Motšhana gore a the mowe mošomone wa go ruta bana ba "Banarene". J. M. Motšhana ge a le mowe thekolone, o be a fela a eya mowe mošomone wa go kotha ditena, mošomo e ile ya thaletša J. M. Motšhana, banna ba langwela mošomo wa go kotha ditena. Banna bawe ba ile ba sala ba thene moeta-pele, ba bolela gore ditena di fedile, ba thōela mošomo.

J. M. Motšhana a botšwa gore ditena di fedile, J. M. Motšhana a dira hondo, ditena tša bonala dika the fetše natho,

K34/116

yaba mosomo ga o thana kwela-pele, mošomo wa ema bjalo go fihlela thelemone tha 1951.

43 Tše ke ditaba tša mokhekolo Mathalekhomo waga Mogale, moroto wa gagwé ke Mangana. Monna o be a le góna waga Molapo, leina la gagwé e be e le Dinnkó.

Dinnkó o be a agele le papagwé mowe ba rego ke Molapo-wa-Mokhadi. Pelene o be a agele mowe ba rego ke Maphiri, ka moragó ga mowe, a tha a dula mowe Molapo-wa-Mokhadi. Dinnkó e be e le monna wa ngaka. Bongaka bja gagwé o be a bo rutilwe ke papagwé, papagwé be e le (Setapjane) Thetapjane. Thetapjane e be e le monna wa ga Palane. Dinnkó o be a fela a thepela ka bongaka bja gagwé. Dinnkó ke tšatši le lenwé, o kile a kwela thoka tša Mapulanene o be a ya go šaba ka bongaka bja gagwe, ka lóna baka lewe, o ile a re ge a le mowe Mapulanene, a kwa a tšere dikhare tša morepa wa Palane.

44

Dinnkó a thóma go ya a dikhare tšewe tša Palane mowe ba rego ke Molapo-wa-Mokhadi, e bile yéna motho wa pele ka mono lefathene le Makhutšwi a bilego le morepa wa Palane. Batho ge ba bóna mofuta owe wa dikhare tša Palane, ba ile ba e di duma, baleka gore mokhalabje yowe Dinnkó a ba fe mofuta owe wa dikhare, yena Dinnkó, o be a gana le tšona, batho ka bontšhi bja bóna ba ile ba khopela, yéna a gana.

45

Monna e be a le góna, e le motswalle wa Dinnkó, leina la gagwé e be e le Maphooko. Maphooko o ile a utswa mofuta wa dikhare tšewe tša Palane mowe tšhemone ya mokhalabye Dinnkó. Dinnkó ge a hwetšane gore Maphooko o asitšee mofuta wa merapa ya gagwé o ile a tomola dikhare g tšewe kamoka ga tšona mowe tšhemone ya mokhalabje yowe Maphooko. Maphooko o ile a leka gore ke a gana, Dinnkó a re: Ke tho go isa khorone. Maphooko a tšhoga ge a ekwa gore Dinnkó o re; ke tho go isa khorone. Ka go dira bjalo Dinnkó a tomola a bolela gore: Ke mofuta wa merapa yeka, batho ba ile ba leka gore ba rapele mokhalabje yowe Dinnkó, Dinnkó a fela a tomola a ditšuba, batho ba tšvara bothata bja go rapela ka mowe Dinnkó a tomolago dikhare tša

46 yo e mot walle wa gagwé Maphooko. Dinnkó o be a fela a bolela
gore, dikhare ke kwa le téona Mpulanene, ge e be ke ile bofábó.

Batho e be le bóna ba kamoka gore Dinnkó o tho isa Ma-
phooko katholone. Morepa e be e makatša batho, gore yéna Ma-
phooko o téere dikhare bjane ka téhemone yaka? Maphooko o be
a ile a utswa dikhare téa Dinnkó le ngwanabó Maserene. Mase-
rene le yowe Maphooko, ba ile ba tomolelwa merepa ya óna ke
Dinnkó a fela a elwa le batho bawe bó morwa-rragwé, a ba botša
gore lere lethile go mpóna a the lena le utswa dikhare téaka.

Batho e be ba eme mathoko go bóna gé Dinnkó a tomola
dikhare mowe téhemone ya Maphooko le Maserne, bóna e be bale
thelelone, ore ka ntee dikhare di téa Dinnkó.

47 Dinnkó o be a the a rate gore ba leme mofuta wa dikhare
téewe e bego a e kwa le téona mowe Mapulanene, o be a bóna
gore e phakisa go bea diénywa téa yóna. Batho bawe e bego ba
agile le yéna, ba ile ba katana le Dinnkó ka peu ye e ya gagwé
le ge a tomola ge a dihweditše téhemone téa bóna, fela e be ba
the thóba ge ba khumanwe ba di tsáitše masemene a bóna.

48 Thetumo the peu ya go kwa le Dinnkó Mapulanene e bile
thethe lemogwago ka merepa. Dinnkó e be a botša batho gore
yo a nyakago mofuta wa morepa wa Palene, a ba réké. Bontši bya
batho ba ile ba the pha matha ka bawe e bego ba bóna gore ba
kwana le yéna. Dinnkó e bile mowe a theathebego gore a ka
rene ka batho bawe e bego a lwa le bóna ka peu ya gagwe.

49 Dinnkó e be a téere mosadi wa gagwé. Mosadi o be a mo
téere ga malome a gagwé. Malome wa Dinnkó, e be e le Marapo.
Marapo o be a agile mothe wa gagwé mowe thase ga thaba ya Mago-
kolo le Lebola. Marapo o be a ekwa thoko téa bothoko ka le
thakorini la Bonóne. Ga ba bolela bawe ba mothe bagaga bothe;
ba re o kwa Bolaudi ba gabó ba ile ba thoga góna. Ba ga Palane
ba bina Phala. Phalá e hwetéwa melalene ya Segale. Marapo,
o be a phela le batho ka dikhane. Marapo e be a agile mothe
ya bóna mowe e be bego ba ephina ka bophelo bja mowe Lebola.

50

O be a kwana le Balaudi ba gabo bawe e bego ba e kwa mowa Bolaudi. Balaudi go kwala gore ke Bathoka. Makwa Bothoka. Dinnkô o ithe go beka mosadi ga malome wa gagwê Marapo a dila le yena, matsatsi ge a kwele bele, a ga mothe wa gagwê ka nthe ga legora le gagwê. Balaudi e be ba a agile mmotone wa bôna khaiswi le mowe ba rego ke Thegorwana. Marapo go kwala gore ke thaka téa Timamogolo. Marapo go kwala gore o thakile e le mokhalabje yo a téofetégo, kalona baka lewe, ba be ba buswa ke yéna Timamogolo. Dinnkô e be e le mokhalabje le yéna ge a tho thoka. Marapo o thokile mowe ba rego ke Malabo-wa-Mokhadi. Bontsi bja Balaudi, e be ba a agile methe ya bôna ga Mothabe. Bawe e bego ba e wa Bokône, go kwala gore e be ba thogile ga gabo bôna ka motshabo wa dintwa téa bôna e be ba tha mowe Thegorwana go dula le ba Makhutswi. Ba ile ba kwana le "Banarene" gore ba dule le bôna, ba be ka thase ga mmuso wa bôna.

51

Banarene ba ba Sekororo Matho.

52

Tée ke ditaba téa mokhekolo Mothalekhomo, moroto ke Kangana. Mothalekhomo o agile mothe wa gagwê thekwatapene tha Lekau. Mothalekhomo o bolela ka mofuta ya merépa. Motho e be a le gôna, leina la gagwe ke Magasane. Magasane o be a e kwa Bokône thokô téa Bothoka. Magasane o be a kwa le mofuta wowe ba rego ke Mogolakheapolekobo, o be a ekwa le ôna ga Mamethe, ke mofuta wa morépa o mogolo, o ile a fa batho ba Makhutswi gore ba gaé bôna ba ile ba thôma go o lema mowe ba re, o ke Mahuduwa. Mahuduwa ke khaiswi le mowe ba rego ke Phuthe. Batho ba ile ba lema merépa ka bontsi bja bôna o mongwe mofuta wa merépa ke Mafilela. Mafilela go kwala gore o kwa ga Mametje. O mongwe mofuta wa morépa ke Maphewa. Maphewa, Mapenapena, Moraka le Mamaro o be o e kwa le mokhalabje leina la gagwê e be e le Mamaro.

Mamaro be e le motho wa go kwa ga Mamethe. Batho ba Makhutswi ba ile ba enele ka mofuta ya merépa e we e bego e e kwa le mokhalabje yowe Mamaro. Ba be ba lema ôna mowe Mahuduwa.

Mahuduwa ke mowe gwa go ba mabetha a dikhosi tša Banarene ge ba the agile mowe Thegorwana lehono merépa e e nethe the lethe tha leloko la Banarene.

53 Tše ke ditaba tša mokhekolo Ntilane; moroto ke mankwé. Re bolotšitšewe ke Timamogolo. Molobe wa rena ebile Molobedu. Mothumithefero; Pulusela naga tša bo Mokoto, o Mogale meladi mathedimosane a letswe naga tšabó Mokoto a mogale meladi. Mokoto o be a tswala ke Mokwafofa oa Lephatšhi. Mokwafofa kapa Mokafofa e be e le waga Mogale wa Lephatšhi. Mothumithefero pulusela e bile thefate thwe khosi Timamogolo e be go a thibela góna diphefo tša go pherekanya batho ge the tha thibelwa mathomone a menywaga. Timamogolo obe a fela a romela batseta bagagwé. Motseta wa gagwé e be e le Mawetje wa pele (I) waga Motšhana.

54 Timamogolo o be a fela a roma Mawethe a re: Bana baka tibane thefate the Mothumithefero phefo ya Bokone e a tha. Mawetje o be a fela a thepsala le lenaka la Mphokó wa phefo ya menywaga gore batho ba phele ka tswaneló. Mawetje o be a thibela le phefo ya Ngwaloko gore batho ba Makhutšwi ba phele.

Timamogolo o be a khovela go motseta wa gagwé yowe e bego a bóna bothale bja gagwe ka mekhwa ya gagwé. Mawetje o be a theba difate tšewe a bego a ditseba. The thengwé ke thefate tha Tawete. Thefate the Tawete le thona e be the thibelwa phefo. Phefo e be e fetša batho ge the ka tha fokwa. Mowe thefatene tha Mothumithefero le tha Tawete motho ge a ile a feta góna, a babja, o be a ehwa ka baka la thóna.

55 Difate tšewe tše pedi e be di tumile kudu ka baka la moye wa tšóna. Baloi e be le bóna ba épéla dipitšane tša bóna gore batho ge ba ile ba taboga tšona e be ba e hwa. Ka go rialo Mawetjé e be a foka ka mphoka wa diohekó tša bogosi. Batho e be ba phemellwa memoya yewe e be go e thouha batho ba kgosi Timamogolo. Batho le bóna e be ba tse ile pheko tša khosi Timamogolo ge a the agile mowe Thegorwana methene ya kale. Mawetsé e be a filwe matha ka dipheko tša bogosini, methale mabaka a menywaha e be go phelwa ka bothale bja go dia

56 batho ba theleta tha gagwé. Pula le tšóna e be di khona gore di neswe ka tswaneló, tebogo e be dilawa go Timamogolo go leboga batho ba bóna kholego ya bophelo. Methene yewe ya kgale batho ba ka mono Bothabela ba be ba hupa ngwaga gore batho ba a thege bo phelone bja bóna. Phéfó ya ngwaloko le phefo ya Molotolo e be di fetša batho ge ngwaga o tha hupja ka tswaneló. Batho ba be ba tsepile dipheko tša bóna tšewe e bego dibewa ka manaka a dithou mowe e bego ba ba lela the tšhaba ka góna Mošuri o be a ronwa ke khosi Timamogolo. Mawetje e be e le yena mothanka wa khoro ya bo renene bja khosi Timamogolo. Phefo e be e tšhabja ka baka la mekhwa ya yóna. Pula le the Fako e be dithe ya khone go thinga mabélé le dibjalo tšewe e bego ba dilema mowe masemone a bóna, pheko 57 ke the phemo the batala.

Therapa tha bo bedi "Ntilane" o thalosa ka taba tša ntwá ya Ngwana-Mohuba le ba Magakala Bakhaga, le ba Makhutšwi. Ba Makhutšwi e be ba thentšwa ke Ngwana-Mohuba. Ngwana-Mohuba o be a tšhabela Makhutšwi a githa a thena ga "Diose". Ge a thene ga "Diose" o be a re: "Nthusene ke pathilwe". Batho ba Magakala ga ke kwane le bóna." Taba e thagile ka moragó ga leho la Lehowa. A re: bare ke thise mogoo khorone ya Lehowa, mowe go bego go agile Maféfé, a re: Maféfé ke morwa Lehowa ke mosadi wa papagwé. Ngwana-Mohuba yena a re: Nna nka thetole. E le gore ke fe Dikolwane. Ke ge DiOSE a thusana le yowe Ngwana-Mohuba. DiOSE e be le ngwana wa Khadi ya ba Makhutšwi. Timamogolo o ile a re: la theye.

58 O be a bolela gore le tho bolaisa batho ba Makhutšwi. DiOSE yena O ile a gana a re: a re ba latene. DiOSE a rapa dira gore diye Magakala. Dira ba be ba e tile pele ke DiOSE, Moagi, Mawetje Motšhana, Matshengwane, Motšhana, Pharuma Madike le Mphokolo Motšhana, e be e le bóna Matsetsengwane a mpya tša bogale. Bóna ba ile ba thena nage ne ya ba Magakala. Bóna ba ile ba fetša batho ba mowe Magakala. Maféfé o ile a kwa mothene wa g gwe a tšhaba, gare ga naga ya gagwé, o be a tšhaba a letša naka ya gagwe ya Thola. Naka e be e le ya go sia papagwe. Maféfé ge a tšhaba o

K34/116

- be a a letéa a re: tée!!!!tée!!!!tée!!!!tée!!!!tée!!
- 59 Ge le bōna nna le bone, batho bala beno ba fedile, Ngwana-Mohuba o kwa go rapa dira Makhutšwi. Tée!!!!tée!!!!tée!!!!tée!!!!!"Maféfé p be a tšhab le banna ba bane ba ba-tseta ba gagwe. Banna ba go tšhaba le Maféfé a ke Phuša, nādana ya gagwé le ba bangwé. Bōna e be ba tšhaba ba libile nagene ya Bokhaga. Ba Makhutšwi ge ba ekwa gore Maféfé o tšhabethe bokhaga, ba ile ba thopa dikhomo, dinku le dipudi, ba ile ba dirithimola téa thena thetane tha Makhutšwi. Dikhomo, dinku le dipudi e ile ya ba téa bōna bathani. Diose le bagale ba bagwé, ge ba thene mono Makhutšwi ba ile ba kwa gore, Maféfé o thene Bokhaga. Diose o ile a re: "Molatene gōna mowe
- 60 Bokhaga", bōna ba ile ba rwala diphaša téa bōna téa marumo, mesebe le dithunya téa bōna téa Nkumisene baya mowe Bokhaga. Mesebe ka diphaša téa yōna, e be di tšethwe dikhothopone téa mekhopa ya dikhomo, ba dipepuputhe mesebe e supile godimo, maborwa a hupilwe ka ditšika téa dikhomo gore e be e le tšawe oa bōnago gore di tšile go feta dinti.
- Maféfé o be a thene mothene wa khosi Thepeke. Timamogolo o ile a gana a re: "Ge Maféfé a le tšhabile molethene." Diose le yena a kwa le matsetsengwane a gagwé. Diose o ile a ya le Mawetše, Khukhu, Kobetši, Maphampha, Lefoke le Pharuma, bōna e be ba rapile le batho ba Mapulanene, ba Mapulanene bōna
- 61 khoši ya bōna e be e le monna yowe e bego a tšere Mpjafé. Mpjafé e be e le morodi wa khosi Timamogolo. Mpjafé o be a ~~kh~~ tšerwe gōna more Mapulanene, batho ba Mapulanene e be e le ba bantši. Khosi ya bōna go kwala gore leina la gagwe e be e le Theathudi. Theathudi o ile a bolwa ke Bakhaga. Ba Thabine le le bōna ba ile ba thusa Thepeke. Mawetše le banna ba bangwé ba ile ba re ge ba le gare ga molala, ba re rena re tlo ~~kh~~ mothene wa khosi Mohlaba, re yo le tšielā diparogo gore banna bawe ba Bakgaga ba lwa bjane, bōna e be ba rwele mesebe, le marumo a bōna ge ba eya mowe mothene wa khosi Mohlaba. Ge

62 ba boys, ba hwetša ntwā a tšwarane mowe thilene ya bōna. Le bōna ba ile ba leka go natabala ka dithabini tša bōna ntwā ya gola batho ba wa nekwelema, fela ba felelwa ke a matha ka ge go be go sethe go bolailwe Diose, banna ba ile ba tšhaba ba livile Makhutšwi. Timamogolo a re: Ke le botšitše kare molethene, bonane le thisa madira mothene. Banna ba ile ba phara ~~makhaga~~ dithaba, ba tšhaba dithunya tša maburu le Bakhaga. Ge Timamogolo a bōna gore Bakhaga ba thena nagene ya gagwe, o ile a emisa Thefoko gore Bakhaga babā thegele ka fao, Bakhaga bōna ba ile ba tšhuba methe yewe e bego e le more mameriri ya ba ba gomela morago, yaba batho ba phela ka go dira bjalo. Dira tša goma.

63 Ba Makhutšwi e be ba bolela ba tšhaba ba e re: Re robegetšwe ke thefoka, re robegetswe ke thefoka, ba era gore ketabele wa bōna "Diose" o thuntšwe ka thethunya, mokhosi o be o thabja gore batho ba Makhutšwi ba tšhabe. Timamogolo yena a bolela gore ke le botšitše kare leya kae, bonane batho re fedile banna le basadi e be ba tšhaba ba phara dithaba ka lona baka lewe, banna ba Makhutšwi e be ba tho the thogone tša bōna ka motaga o mošweu ge ba thene Makhutšwi Ntšipulane o ile a pepulwa gore o lawe more Bokhaga gore ka yena re a rapela ntwā a e fele.

64 Ntšipulane e be e le khaitšedi ya "Diose" ka malapa. Ka lona baka lewe e be ba ya go khopela thetopo tha "Diose" gore a the a bolokwe mo gae, Makhutšwi ka gore ke nhwana wa khadi ya ba Makhutšwi. Thetopo ba ile ba the hwetša fela ba hwetšana ba mosenthe ditšo tša mmele wa gagwe. Ntwā go thoga ka lona tšatši lewe e ile ya fela, fela ba Bokhaga ba gana go amogela yowe Ntšipulane, bare, rena Bakhaga re ka the khone go amogela ngwana wa rena, le bjalo Ntšipulane o gōna methene yeno o agile mowe ba re go ke thefatene the Tswete. Sefatene tha Tswete ke mowe go bego o dula mokhalabjé Puididialwa, Puididialwa-mathekene, mokhalabje yowe e be a e ne khano lethaka

tša gagwe. O kile a goga marumo gore a thabane le ba ga Mo-
thabe ge ba feta mowe thefatene tha Tawete, bōna ba ile ba
tšhabo.

65

Tše ke ditaba tša mokhalabjé tšhukudu, ke wa ga 'kwana,
moroto ke Matuba. Re bolotšetšwe ke Legadimana, ge re bolla
moeta-pele wa rena e bile Ntwampe. Re bolotho Morapanane.
Methene ya ge re thagō a loga, re kile ra be le thala e kholo,
e beraba le thala ya maraka, batho ba marotene ba be ba pholoswa
ke maraka.

Batho ba ile ba fela ka go hwa, e be batho ba bolaya ke
thala, thelemone thewe bula e be e e na fela mabéle a ile a
fetšwa ke ditšie, mefuta ya ditšie e be e le maphatakalla le
thegongwane, batho ba ile ba phela ka mothakō o mogolo ka gore
mabéle a be a jilwe ke ditšie. Bontšhi bja rena re ile ra
phela ka maraka.

66

Ka morago ga mowe batho ba ile ba thenwa ke thala ya
matšhona, matšhona e be e le bolwethe bua dikhomo. Dikhomo di
ile tša hwa dilete ka moka, dikhomo e be di e kwa megokho mathone
a tšona, dikhomo e be di e hwa di nonthe, basadi ba rena re
be ra sala re nyala ka dipudi, le dikhomo re be re apaa le
mekhona ya tšona ka baka la thala.

Methene y-we khosi e be go buse Timamogolo. Ka morago ga
thala ya matšhona go ile gwa thena nwa ya maburu le maesemane,
batho ba baso le bōna ba ile ba thōma mpherefere wa bōna wa di
ntwa, mpherefere o ile wa dik nwa, thōma ka morago ga lehō la
Legadimana, mpherefere o bile le Maféfé le mmaḡwé .

67

Ngwana-mohuba ka mowa mothaletai gobe gwa thōma nwa ya
khosi Thekhukhune le ba Mamone. Thekhukhune o be a baka bo. o si
le Molamomoso, e be e le bana ba monna. Molamomoso o be a le
mowe Mamone, thekhukhune o be a sethe mothaletai. Molamomoso
ke moratho wa Thekhukhune, Thekhukhune o ile a re: wena Molamo-
moso o tha kwa ka nna, Molamomoso a re: Monna ke go thogethe
ke na le Matébélé a ka, Thekhukhune a re : Ke Matébélé a ka,
ba baka Matébélé. Thekhukhune a ntšha bathabani, nwa ya

K34/116

tšwarana bathabani ba Thekhukhune ba fenyá batho ba Molamomoso, batho ba Thekhukhune ba fetša Matébélé. Matébélé ba tšabela dithabeni téa mowe nagene ya Mamone.

68

Batho ba Molamomoso ge bale mowe dithabene Thekhukhune o ile a ntšha morodiye wa gagwé a mo fa Molamomoso a re: E thaba yena moja-lefa wa mowe Mamone, mosadi yowe o be a tswala ngwana wa mothanka. Tšhukudu o tswala ke Šikwane, Šikwane o tswala ke Kotolebóya. O be a ekwa ga Nkwana. Mosadi wa Tšhukudu ke Makhomo. Makhomo ke ngwana Rakhwale, leina la papagwe ke Mamotseetša. Mamotwetše ke mokhomana wa Thabine. Ngwana wa pele wa Tšhukudu ke Nnala o thathama ke Matšhiki-nyane. Nnala o tšere mosadi ga Rakhwale leina ke Makhomo, ngwana wa Nnala ke Khisara, Tšhukudu papagwe Šikwane o thile a téia morodi wa Timamogolo leina e bile Ngwana-Mathó бага Nkwana ba boya-Motšhane thap téa merole go disa ka matho, re bina phuti.

69

Tše, ke ditaba téa ngwana wa moshate leina ke Mamokaile, moroto ke Madikwa a go bolotšwa ke mokhalabje Leeš. Mamokaile o bolotho ga mothabe, o bolotho ka thelemo tha 1937. Leeš o be a ile a khopela thesa ga ba makhutšwi gore a bolotše kóma, ge Mamokaile a bolotšwa moeta-pela ebile beš. Leeš papagwe e be e le Leeš. Leeš yena o be a latelwa ke Mamokaile ge ba dutšai mowe Morotone. Palo ya badika e be e le 81, Modika wa mentšhó o ile a thaka góna. Mowe Morotone, fela gaka a bolokwa góna mowe Morotone, o ile a rwaletse ke ba gabo gore ba ye go moloka gae.

70

Mamokaile mmašwé ke mothale-khomo, Mothalekhomo ke mokhomana wa la Mošale. Papagwé yowe Mamokaile ke Thekóró. Mamokaile o be a ebe thaka téa gagwé téa mošoboro. Mošoboro ne oja Mamokaile batho ba makhutšwi ba be ba chela othatene. Mathene yowe ke ge go busa hoši Thekhalabjana. Thaka téa mašoboro e be ba bolaya diudi, dikhošo, dinku, le manamope a dikhomo magakene le hulone. Mamokaile thaka téa agwe e

be e le Phusé, Leganya, Bothale, Marula le Mamogale. Sole e be e le yena Mamokalle. Lehodu le legolo e be e le Phusé. Mašoboro e be ba lala ba bina koša ya bōna mowe go bego go uula mokhalabjé Makhwiši. Makhwiši o be a file mowe go dutšilo L. Lepono.

71 Phusé o be a rōma ke yowe Mamokalle go tawara dipudi ka mašakene ge batho ba ile malaone, gore e the di diwe mowe e bego ba lala ba bina gōna koša ya bōna ya mašoboro. Mošoboro ba be ba bina le Mathumaša a bōna, ge ba utawetše dipudi ba be ba e re, ke tha ba khomana, mokhalabje Makhwiši o be a tawere bothata bja go rakisa mašoboro e e le bošego ka tšatši le lengwe Makhwiši o kile a ya mowe e bego ba bina gōna koša o hwetšana mašoboro ba simethe pudi ya gagwe ka marimelō, ge ba mona ba ile ba mo tšhaba. Ge ba tšhabile, ba ile ba lwa le yena ka mathapa. Makhwiši o ile a latha

72 masimelō a we a bego a be sitšwe a tšhabela gae. Mašoboro bōna ba ile ba boyela mowe e bego ba le gōna. Ge go thēle Makhwiši a hwetšana gore ba bolalle pudi ya gagwe. Mokhalabjé Makhwiši o ile a ya a thibisa khoši Thekhalabjana gore mašoboro ba lala ba eja dipudi mola ba bina go gōna koša bošego batho ya ba gōna ba lemogago gore ke khale re lla ka dipudi tša rēna ga re thebe gore di iel kae.

73 Thekhalabjana o ile a diya morero gore mašoboro bawe a ba tatwe mowe le bathene la bōna gore ba bonwē thewē ba the šomago bošego. Letšatši e le dikela, Thekhalabjana, Makhwiši, Kadiši, Sepere le Mapothelo ba ile ba hwetšana mathumaša ba gaga bouswa gōna mowe molalene wa mašoboro, Mathumatša e be e le Mapšu, Thššlō, Theagothwē, Mošiane le Madinane. Phusé, Mamokalle, Leganya bōna e be ba thaille go tawara pudi ya mokhalabjé Kadiši ka šakene.

Bōna ba ile ba sitwa gore ba ka rēne ka mauwa a we e bego a fagwa ke mathumaša. Mokhalabjé Makhwiši o ile a fora mathumaša are: Re nyaka go bōna ge mašoboro ba bina, ge a

K34 / 116

74

bolela le mathumaša Phuše a thēna go bōna, ba botšwa gore binane khoši Thekhalabjana o thile go le bōna ge le bina. Phuše o ile a letša lengwane, thaka tša gagwé ba siya pudi godimo ga morothó, ba thēna ka mafolofolo, Pheša e botša thaka tša gagwé gore banna ke ba, ba thile le khoši. Mašoboro ba thōma go letša mangwane a bōna, mathumaša ba thogela dipitša tša mauswa ba ópelela koša ya bōna. Mamokaile a khokella dithorwane maotšhe a gagwé koša ya gola. Mamokaile a thena ka gare gore a bina, mothabó wa gagwe Mapeu le yēna a thēna ka gare go thakela ge Mamokaile a bina thorwane ya kwala kōle, mašoboro ba tsoga matha. Bothale a tšiya thefebi a thomisa go tiya mašoboro, mašoboro ba bina ka mafolofolo. Mafelelō bakhlabje ba leboga ba thoga, ba ya ka gare ba makhwetši, bakhlabje ge ba ekwa lešata le homothe ba boyela ba hwetšana pudi e bešitšwe ka masimelō, mašoboro ge ba bōna banna ba boya la bobedi ba tšhaba.

75

Ge mašoboro ba tšhabile ba ile ba hosa bakhlabje ka mathapa, bakhlabje le bōna ba ile ba topa a bōna mathapa ba ra kisana le mašoboro, mašoboro ba ile ba tšhaba, ba šia dinama. Bakhlabje ba rwaš masimelōn ba ya le ona ka mošate ga Thekhalabjana, ge go thēle mašoboro ba ile ba nyakwa ke bakhlabjé gore ba thalose mowe ba tšerego gōna pudi. Ditaba ba ile ba di hwetšana ga Phuše, Phuše a bolela gore pudi ke romilwe le Mamokaile, Mamokaile o ile a ganetša molato wa tsara Phuše, bathatha khane e kholo, fela mafelelō molato wa tsara mašoboro kamoka ga óna, bakhlabje ba k'ana ka go tiya mašoboro.

76

Mokhalabje Makhwiši o ile a botša bakhlabje go e Phuše o na le bo fyéga a re motšiele thopene o tha re botša ditaba kamoka tša mašoboro. Bakhlabje ba ile ba isa Phuše thopene. Phuše o ile a tšhalošetša bakhlabje le mowe e bego ba ethwa ba bolela dipudi tša batho gōna thabene ya Lekhene e be e thethe ka dibeso tša mašoboro. Thabene ya Lekhane mašoboro e be ba e thaditše ka masimelō a dipudi

TM.

77

tša batho. Phuše o be a bolela ditaba ka meka bakhalabje ba ile ba thōma go hwétšana gore e feditše dipudi, le dikgogo le manamane a dikhomo. Batho bōna ba ile ba sitwa gore ba ka rene gage batho ball ka o na mašoboro a we e bego bana ba bōna. Thekhalabjana o ile a tša samōkō gore ba teiwe ge mašoboro ba tiwa Phuše o ile a golōla ka mogolōlō o mogolo. Bóthale yena o ile a tša meretō godimo ga mokhopa. Thaka tša gagwe bōna ba ile ba bolela gore go utswa re tho latha.

Go thoga mothane ove ga ga kwala batho ba that lla ka mašoboro, mašoboro gobe go kwala ,ore ba bina koša fela, ge ba bina koša ba be ba opelela koša ba e re: Lepono rege kmo re tho go le tša lešété ge ba bolela bhalo, e be ba ngwatolla makhēsa. Phuše a ntša lešété gare ga basadi bōna e be ba khurupela dikōbo ge ba bōna Phuše a ntšhitše lešete. Lepono a botša khosi gore a ba thabēle khomo, khomo e be ya thabja gōna mowe khorone ya khosi. Mašoboro ba be e le masogana a tiya thaka tša Madikwa, e bile bōna ba gofelwa ke bo phokhwē bja bošboro, go thoga mowe ba ile ba thenywa thekolo.

78

Tichéré Tšhantšhété o ile a tsvara bo thatha gape e be ba kgōga le mabake ka gare ga thekolo. Tšhantšhete o ile a botša banna gore ke ya thoga bana ba lena ba rata go ntiya, banna ba ile ba khotatša tichéré ka dithapélō ba motša gore gape ba thopja ke bošoboro. Tšhantšhété o ile a kothella taba jewe ya mašoboro, ba tswadi le bōna balwa le bana ba bōna mošomo wa thekolo wa kwela pele, e be ba le mowe fathex ga thabana ya Therapadingwe, thekolo thile that tiwa ke yena Tichere Tšhantšhete, o be a e kwa Tawētha ga Ramapulana a Hamokhopa.

79

Tše ke ditaba tša mokhekolo Maseši; moroto wa gagwe ke Makwa a la a khale, re bolotšitše ke Timamogolo. Maseši o bolela ka dithuri tša methene ya khale-khale ge go tha phela

khosi Timamogolo. Ge khosi Timamogolo a the Thegorwana o kile
a tiya kōma ya bale, bale e be ba fela ba goroga bosego. Ka
tšatai le lengwe Mothalekhomo le bale ba bangwé, ba kile bare
ge ba gorōga bare ge ba etha Maraganene, ba hwetšana thuri,
thuri e be e le Mogwé-nkhopule, Mothalekhomo o be a e ne le
Nkhotso le Madibi. Bale ba ile ga ba fitha mowe go bego go
agile Au, Au e bee le papagwe Semane, leina le lengwe la Au e
be e le the phamo, bona e the ge ba le mowe Maraganene, Mothale-
khomo a bōna Thuri, Thuri e be e le Mogwera-nkhopule, Mogwera-
nkhopule o be o mosding khaisvi le motšhidi Mogwera-nkhopule
o ile wa ema ware: šaga.... šaga. Mothalekhomo are are: go
Nkhotso le Madibi; Mogwera-nkhopule soo. Bōna ba ile ba tšhaba
bale ba ile ba tšhaba ka lebelō ba ekwa Mogwera-nkhopule o are:
o re: šaga... šaga. Mothalekhomo o ile a kitima ka lebelō, ge
a fitha ka gae, o ile a wa maforone a mokhalabje Khwadiyamotho.
Mothalekhomo o ile a sitwa go bolabola, papagwé Khwadiyamotho o
ile a tšhoga a makathe bale ba fitha ba ekwa ba kitima bōna ba
thalosa gore re bone thuri ya Mogwera-nkhopule mola Maraganene;
batho ba ile ba tšhoga ka yone Mothalekhomo ge a tha khone go
bolabola. Khwadiyamotho a ntšha dithebele tša gagwe tša moethi
ka tšōna a thōma to ethimusa Mothalekhomo, ge go ya nakonyana
ba kwa Mothalekhomo a bolabola, Mothalekhomo o ile a babje, a
koboga meriri, diatha tša gagwe le mmele wa gagwe le ōna wa
faforoga mathono, Mothalekhomo o ile a babja a gomela go hwa.
Khwadiyamotho o ile a thena dingaka le dingaka tša mowe Makhu-
tšwi, Mogwera-nkhopule ke thelo the the telle, thewe motho a
the a bonego mo the fella o gōna, bale ba be ba latha go go
roga bosego ka go tšhaba thuri yewe ya Mogwera-nkhopule, Mogwe-
ra-nkhopule o be o fela o tšhoša bale mowe Maraganene. Maraga-
nene ke badimone ga khosi tša ba mosata, bawe e bego ba agile
mowe Thegorwana methene ya khale-klale.

80

81

82

Tše ke ditaba tša mokhokolo Matšie, moroto wa gagwe ke

Matuba. Methene ya kholekhale monna e mongwe o be o nythe basadi ba babedi, mosadi e mongwe e be e le mamoratwé, e mongwe mosadi e be e le monyadiwa, mosadi wa monyadiwa ena o be a e thwa a tiwa ke monna wa gagwe gore a thale a hwetée dikhomo o batwadi ba gagwe, bjale mosadi wa monyadiwa a thoga ka gae ga gagwe. Monna wa gagwe go kwala gore leina la gagwe e be e le Makhata, mosadi o ile a hwetšana ditšhwene di le thabene.

Ditšhwene go di mmóna tšóna di ile tša morakisa. Yéna a re: go ditšhwene: ntethene ke thopja ke monna waka Makhata. Ke bóna gore monna waka a ka mpolaya, bjale a bolela le ditšhwene a re: ke nyaka go fetoga tšhwene.

83

Ditšhwene tšóna tšare: nyaka dikhone re gotšetše molló. Mosadi wa monyadiwa a nyaka dikhonye, tša gotšetša molló godimo ga lethapa, lethapa la hubala ka molló, tšare: swéta godimo ga lethapa ka maragó a gago. Mosadi a swéta godimo ga lethapa ka maragó a gagwe.

84

Ge mosadi a swéta a ópolela kóša a re : Swéta, swéta ke fetoge tšhwene, swete swete ke fetoge tšhwene, swete swete ke fetoge tšhwene, swete swete ke fetoge tšhwene, ke moka mothela ware: totonono, byaga le bjana bja ba góna lekopo la ba góna, ya ba tšhwene. Tša thoga le yéna tšaya maribene a tšóna mosadi a thóma go lla bjalo ka ditšhwene. Mosadi o be a síile bana ba gagwe gae, bana ba mosadi e be e le ba bane, ka o thi ngwana ebe e le mošimanyana, bana ba bararo e be e le bangnyana. Mošimanyana e be e le modisa wa dikhomo tša papagwe ngwana yo mongwé wa ngwanenyana e be e le thegathela, ngwana wa thegathela ka tsatši le lengwé a thoga le mogolo wa gagwe le thaka tša gagwe ba ya ka molapone go kha morógó. Ka molapone banenyana ba ile ba hwetšana ditšhwene, thegathela tha bóna ditšhwene tha re: Tšhwene yéna nke ke mme, mogolo wa gagwe a re: O kile wa bóna motho a tšhwana le tšhwene? Ngwana a re: Tšhwene ke

85 tšhwene thas? Tšhwene e ka mme, tšhwene e ka motswadi mmelegi.
 Tšhwene yōna ya re: ke nna ngwanaka ke le ke tha ke rakilwé ke
 papago kele-ke-tha, a re: Matawana a ke nthā keletha, are maten-
 khó a ke nthā, keleketha, kare mantšéboyo a ke nthā, keleketha;
 ka tšhaba ka tha ditšhwene, keleketha, mothala ka mela wa
 tšhwene keleketha, thogo ka fetoga tšhwene, keleketha, leriba
 ka fetoga tšhwene, keleketha, marašó ka fetoga tšhwene, keleke-
 tha, ka tšhaba ka fetoga tšhwene keleketha, ka tšhaba ka phara
 dithaba, keleketha ke moga ngwana a kitima a rakisa ditšhwene,
 ditšhwene téa tšhaba mogolwane wa pagwe a mo rakisa a tšwara
 thegathela baya gae, ge bana ba thene gae, mantšéboya ngwana a
 anegela papagwé gore ke bone mme o tšhwane le ditšhwene, papa-
 gwé le yéna a khalemela ngwana a re: O kile wa bōna motho a
 86 tšhwane le tšhwene, ngwana a homola.

87 Ka moswana wa téatái la boraro banenyana ba boela gape
 molapone go kha moróšó, banenyana ba bōna ditšhwene, ditšhwene
 ge di bōna banenyana téa dula godimo ga mathaba, ngwana a
 boeletéa a re tšhwene ye ke tšhwene thae? Tšhwene ya theoga
 gare ga ditšhwene, ditšhwene téa gabó téa e rakisa, banenyana
 ge ba bōna ditšhwene di e tha go bōna ka lebeló, ba tšhaba ba
 sia thegathela tšhwene ya ditha ya phemola ngwana wa yōna ya
 thoga le yéna ya mo isa ditšhwene téa dula le ngwana, tšhwe-
 ne yare go ditšhwene téa gabó: Ke rata gore ngwana le yéna e
 be/tšhwene, ditšhwene téare, gape ngwana o tho tšhaba go sweta
 godimo ga lethapa le molló, ditšhwene téa diya maanó, ditšhwe-
 ne ge di gotšitšé molló godimo ga lethapa téare wéna magwe
 mo phathe ka dikhwele gore a swete lethapene la molló, tšhwene
 ya diya bjalo ya phatha ngwana wa yōna ka dikhwele, ditšhwene
 téa thómisa kopeló ya téšna, téšna téare: swete swete ke fetoge
 tšhwene, swete swete ke fetoge tšhwene, swete swete ke fetoge
 tšhwene. Ge ditšhwene di ópelela koša ngwana a kwa di duleló
 bjalo ka tšhwene mothala, ditšhe e, thogo, mmele le maoto ya

ser 877

ba tšhwene yaba ke moka o fetogile tšhwene di bile le yéna le go fithela byalo.

88

The ke the reto the khosi: tša ba Makhutšwi ge ba e théta:
 Re boya Pothelo bo the o ga methe. Bja the o ga pula e yana.
 Re boya The ragedingwé the te le, o thaba ya the thora bathene.
 Re boya The gwai mabje ma ragama. Re boya Mothetha wa phago,
 Thegwei mabje maramaga mathapana a madula khosi. Phuthe le
 theéla limi, ba limi ba le theéla bo. Re boya Mothetha wa phago
 mabjene, wa ma nakana la pula. Re boya Nkopetšhi bo duta kōma,
 ga mathari a namane, kowa Makhutšwi ga Tehkōrōrō thela gale.

89

Tše ke ditaba tša mokhalabje Moše wa ga Masete o bolela
 gore ke ditoro tšewe a difelego ke Modimo gore a the pele a botša
 batho dikérékéne le methene. Bjale o be a thile thekolone go
 thaloetša bana le matichere. "Ke thomile khala go thana kereke,
 ke rapela Modimo, fela ke be ke thakwe theš, ka lebaka kile ka
 thenwa bolwethe bya matho, kaya sepethela ke bolawa ke maoto.
 Dingaka tšare ke ne malopo, le nyaga the lemone the tha ngwaga
 wa 1951 ke be ke tšware ke bolwethe byo bo ilego bja bolaya
 mokhalabje Petrus le mokhalabja Mikia Masete ke ile ka babja ka
 gomela go hwa, ke lorile tšō ke phuthula thethare, ka goma ka
 lōra ke phuthela thethare tha bobedi thenwe tha phaisa. Ka
 boeletša ka lōra tšō ya boraro, ka hwetša na malopo, ka phafoga
 ka rapela.

90

Boše, o kamoka ka the khomele. Ka boše, o bja tšatši le bo-
 bedi, ka lōra leina la papa mogolo. Leina la pape-mogolo ke
 Matšheke ka bitša Matšheke, Matšheke lentšu lare vena Moše,
 nyaka thethare o thole ka thethare ge ke thotho ka tšhidi ya
 thōna ka hwetšana gore ke obile molato go Modimo. Ka lōra ke
 hwetša ditaba tše dikholo, le molete o mogolo e ke ke lebitha,
 mafeelo a dukulugile molete, ka hwetšana bodiba le melala e ne
 telle, hwetšana banna ba bathano ba diputehwa ka lōra, gape

TM.

lentšú lere wéna mokhalabje Moše, o the tha thena kereke.

Lentšú lere wena Moše, the ela o bintšhe batho ba kanthe

91

malopo, batho ba re go lala ba bina malopo o ba ise kerekene go baruti ba ba kolobetše e be badumedi.

Moše o re Modimo o rile go yéna, malópó ga a góna, malópó ke móya e e tha ise gago legodimone. Moše o re Modimo o re mašópó ke moya ya batho ba ba hwilego, móya o rakwa legodimone e batho ba ba hwilego moya yéna, ge e bóna e thophega legodimone, e theogela bathone bawe ba phelago gore a dile bophelone bja bóna, e be motho o thóma go ba bjišwa ke moya wo we ba baho.

92

Moše o ephile matha a go thepela a ruta baditšhaba ka thómo ya Modimo ka ditšró tšewe a ufilwego ke Modimo ge a ile a gomela bolwethene bjowe a go gomela go hwa thelemone tha 1951.

Moše o thalosa ka mowe a ilego a hwetšana baho ba gabó bawe a ba theba go ba hwile khale, Moše o re batho o ba hwe-tšítšé legodimone, e le ba bantší, ba bónalo ga thoga magethene o bóna bago e be ba dutší ba lebelthe thoko ya bodikela-tšatší, fela e be ba mo folarethe ba bónala melala e le banna le ba-khekolo ba mebele e megolo. Go bóna o re batho ba the ba kwe ba ile ba thakhoga gare ga bawe ba bantší bathógela thókó ya bothabéka-tšatší, ya bala ba bangwé ga tha ba bóna. Moše o re, ge a thalosa tšró tšewe, badumedi kamoka lefathene ba dumethe ka boafo, ba khalewi le Modimo.

93

Mokhalabje Moše methene yéno o bolela ditaba téa go maka-téa batho ba Makhutšwi ka taéló yewe a e bontšítšéwego ke Modimo ka ditšró, Moše o tisa bapaki bya Modimo gore ba sokologe e be ba dumedi. Batho ba kwa bothata le bose ka dipoleló tšewe a the pelago a ba botšá a tšóna.

Tšatší le lengwé le lengwé Moše o kwéla mathóko a naga ya Makhutšwi go thepela a paka bopaki bjowe a bo bonego ge a ile a gomiswa legodimone. Moše o re: Modimo o mofile therešo gore a e botšé magosi le batho dikérákéné, magwe le dithilene o re: Batho ba mo rapedise matha a we a filwego go thepela a botšá

ser 877

batho bawe ba nago le medimo ya malopo, gore ba ye dikérékéne e be badumedi.

94

Tée ke ditaba téa mokhalabjé Sekadiana Mabilu, moroto ke Mankwé a pele. Sekadiana o kile a hwétéa a tantéa nkwé, a e saetéa ka dimpja gore a e bolaye. Dimpja téa gagwé téana diile téa e bolaya, ge dimpja di bolaille nkwé Sekadiana o ile a rwala nkwé magathene a gagwe, ge a e gare ga mothebele, nkwé ya teoga, nkwé ge e teogile, i ile ya lona mokhalabje yowe marotha a gagwé. Mokhalabjé o ile a leka gore ke phósa nkwé fathe, nkwé ya ganele marothene a gagwe, mokhalabje o ile a thaba mokhosi gore batho ba mo thuse, mokhalabje ge a bóna go the kwelele motho, o ile a wela fathe, dimpja téa gagwe ge di bóna nkwé e tloitha téa tawara nkwé le monye wa téóna, mpja ya gagwé Phophe

95

ya mo tawara ka marothene, mpja e ngwé yewe e bitéwago gore ke Bolwane ya góga nkwé. Nkwé ya nyabula marotha a mokhalabje yowe Sekadiana. Sekadiana ge a teogile o ile a rakisa Bolwane gore a e bolaye, Bolwane yóna i ile ya téhabéla gae. Mokhalabje a sala a phéthaganya thógo ya nkwé, bjale a e rwala a ethisa rothene wa khosi Kholane. Batho ba ile ba tha go bóna nkwé fela ba makala ge ba bóna marotha a mokhalabje a nyabugile,

Monna o be a le góna bare ke Theupaupane, Theupaupane o ile a butéisa go Sekadiana gore o rene o nyabugile marotha, mokhalabje a bolela gore ke ile ka rwala nkwé marothene kere e hwale, batho ba ile ba mo thega bare kene o rwala nkwé e tha hwa.

96

Mokhalabje yowe Sekadiana o omana le yowe Theupaupane, ka ge e be a diya gore batho ba mo thege, bakhalabje ba ile ba thoga khorone ya Kholane ba nyaka go phéathana ka melamo batho ba tha go bóna nkwé ba ile ba bóna mokhalabje Theupaupane phóso.

Khosi Kholane a lamola nwa ya bakhalabje ga gore Theupaupane a nthéa pudi téa pedi, banna ba hwétéa ntewetawe, ka ge yowe Theupaupane a gana go patela ka mowe banna le khosi e bego ba mone phóso ka góna. Theupaupane o ile a lefa molato ka gore o be a thega Sekadiana ge a lulilwé ke nkwé, ba thabani ba ile ba roma ke khosi gore ba gape dipudi téa pedi ka swéle, monna

TM.

97

yowe theupaupane a sitwa go kwela.

Tée ke ditaba téa mokhekolo Thegwapa mmagwe Thekhalabjana, Thegwapa o be a babja ke bolwethe bja maoto. O be a sitwa go éma, ka tšatši le lengwé o ile a kwéla kanthe gore a ye go ethusa pula e be e nele. Ge a kwethe ka nthe, o ile a then-tšá leoto ka gare ga thebeso, leoto la gata melóra e kolobile, Thegwapa a thella a wela ka gare ga thebeso, ge a ewa mokhekolo yowe, o ile a robega leoto. Batho ba mothe wa mosata ba ile ba makala ge ba bóna a robegile.

98

Taba e ile ya thaba batho ba mothe wa mosata le ba mothoko. Mokhekolo o ile a tšwa gore a iawe thepethela ga Moneri. Batho ba mowe thepethela ba ile ba tswara bothata ka ge mokhekolo a be a gana go ethela godimo ga mpete. O be a tšhaba dikobo le makhowa. Makhowa ge ba etha mowe e bego a le góna o be a khurupela diaparó téa gagwe tšewe e bego a ile a thoga le tšóna gae. Thegwapa o be a ethela fathe a tšhaba moete le makhowa ba mowe thepethela ba ile ba bóna gore ga ba thone theló ka yéna ba mosetša Makhutšwi, ka go diya bjalo o ile a re go fitha Makhutšwi a hwa. Thegwapa o hwile ka thelemo the 1950. Thelemo ge the thene batho ba Makhutšwi ba ile ba thóma golema.

99

Batho ba Lorraine ba ile ba gaši dithomarapó, pula e ile ya thene thóna thelemo thewe. Batho ba Makhutšwi ba ile bare pula ge e the góna ke gore batho ba Lorraine ba limile dithoo. Bathanka ba khoši ba ile ba romiwa go thepela le témó, ba hwetša masemone le dirapene go gašitšwe dithomarapó, ba bangwé batho ba ile ba tomola dithomarapó masemone a bóna. Bathanka ba khoši ba ile ba thalosa gore ke nnete batho ba gašitšé dithomarapó. Ba bogosini ba ile ba botša lešaba la Makhutšwi ka gore pula ge e the a ne, batho ba gašitšé dithomaraoo. Thelemone tha ngwaga wa 1951 batho ba ile ba lema, pula ya thebe góna, batho ba ile ba lla ka batho ba Lorraine, gore ke bóna ba nyelego letšatši ka go lema dithomarapó e le gore ba kwele gore mmagwé Thekhalabjana o hwile. Malapa a mosata a ile a hwa mafagó go thoga

100

TM.

ser 877.

K34/116

34*

100 conf.

thelemone tha ngwaga wa 1950 malapa a mosata le a mathoko a be a the tsoswe, ka moila wa mo go hwile mmagwe khosi Thekhalabjana.

Basadi ba mosata le ba mathoko, ba ile ba thomisa go aga mafago a bona thelemone tha 1951. Ke molafo wa thago gore ge khosi e hwile batho ba theke ba lema dithomarapo le gore ba a ge mafago methene kamoka, batho ba pele go thoga ka khosi Timamogolo go ya pele bona ge khosi e hwile e be ba fetea mengwaga ba the a lema dithomarapo le ga e ile go a ga mafago a methene ke molafo wa pele o we o tshabjago ke batho go bjala dithomarapo go go hwile khosi ya ba Makhutawi, methene ya pele motho o be a lefa ge a gaetse dithomarapo.

END. S.877